

Decizia nr. 3/2021 privind examinarea sesizării formulate de Curtea de Apel București - Secția a II-a penală, în Dosarul nr. 1.841/740/2017, prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept

În vigoare de la 15 aprilie 2021

Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 396 din 15 aprilie 2021. Formă aplicabilă la **19 aprilie 2021**.

COMPLETUL PENTRU DEZLEGAREA UNOR CHESTIUNI DE DREPT ÎN MATERIE PENALĂ

Dosar nr. 2.986/1/2020

Daniel Grădinaru	- președintele Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție - președintele completului
Rodica Cosma	- judecător la Secția penală
Ioana Alina Ilie	- judecător la Secția penală
Constantin Epure	- judecător la Secția penală
Săndel Lucian Macavei	- judecător la Secția penală
Rodica Aida Popa	- judecător la Secția penală
Elena Barbu	- judecător la Secția penală
Eleni Cristina Marcu	- judecător la Secția penală
Oana Burnel	- judecător la Secția penală

S-a luat în examinare sesizarea formulată de Curtea de Apel București - Secția a II-a penală, în Dosarul nr. 1.841/740/2017, prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarelor chestiuni de drept:

" 1. Infrațiunea de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri prevăzută de art. 275 alin. (1) din Codul penal are ca situație premisă existența unei proceduri judiciare deja începute?"

2. Poate fi subiect activ al infracțiunii de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri în modalitatea prevăzută de art. 275 alin. (1) din Codul penal autorul faptei prevăzute de legea penală ce face obiectul procesului penal în care urmau să fie folosite înscrisurile ori mijloacele materiale de probă presupus a fi sustrate sau distruse?"

Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală este constituit conform prevederilor art. 476 alin. (6) din Codul de procedură penală și art. 36 alin. (1) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat.

Ședința a fost prezidată de către președintele Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție, domnul judecător Daniel Grădinaru.

Conform art. 38 din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, la ședința de judecată participă doamna Mirela Cojocaru, magistrat-asistent în cadrul Secției penale.

Judecător-raportor a fost desemnat, conform prevederilor art. 476 alin. (6) din Codul de procedură penală, domnul Constantin Epure, judecător în cadrul Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție este reprezentat de doamna

procuror Marinela Mincă, procuror-șef adjunct al Serviciului judiciar penal, Secția judiciară.

Magistratul-asistent prezintă referatul cauzei, învederând obiectul Dosarului nr. 2.986/1/2020 aflat pe rolul Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală.

În continuare, arată că la dosar a fost depus raportul întocmit de judecătorul-raportor, care a fost înaintat părților, potrivit dispozițiilor art. 476 alin. (9) din Codul de procedură penală.

La data de 11 decembrie 2020 - Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a depus Adresa nr. 2.040/C/2.956/III-5/2020 prin care s-a adus la cunoștință că în cadrul Secției judiciare - Serviciul judiciar penal a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție nu există în lucru nicio sesizare având ca obiect promovarea unui recurs în interesul legii vizând această problemă de drept, precum și concluzii scrise.

De asemenea, menționează că la dosar au transmis puncte de vedere curțile de apel Alba Iulia, București, Constanța, Craiova, Galați, Ploiești, Iași, Timișoara și Târgu Mureș și o parte dintre instanțele arondate acestora, Direcția legislație, studii, documentare și informatică juridică din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție, Facultatea de Drept din cadrul Universității "Lucian Blaga" din Sibiu, Facultatea de Drept din cadrul Universității "Titu Maiorescu" din București și Centrul de cercetări în științe penale al Facultății de Drept din cadrul Universității de Vest din Timișoara.

În continuare, președintele Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, domnul judecător Daniel Grădinaru, constatând că nu sunt cereri sau excepții de formulat, solicită doamnei procuror Marinela Mincă să susțină punctul de vedere al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție cu privire la problema supusă dezbaterii în Dosarul nr. 2.986/1/2020.

Doamna procuror Marinela Mincă susține că sesizarea este admisibilă în raport cu dispozițiile art. 475 din Codul de procedură penală, întrucât de rezolvarea problemelor de drept depinde soluționarea apelurilor declarate în cauză.

Pe fond, solicită, cu privire la prima chestiune de drept pusă în discuție, să se stabilească că infracțiunea de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri prevăzută de art. 275 alin. (1) din Codul penal nu are ca situație premisă existența unei proceduri judiciare deja începute.

În sprijinul acestei opinii susține că legiuitorul nu condiționează existența infracțiunii de o situație premisă, concluzie ce se desprinde din expunerea de motive la Codul penal, în care se observă că legiuitorul a urmărit extinderea normei de incriminare. Astfel, în prezent, sunt incriminate alte trei variante normative: sustragerea, ascunderea și alterarea. Legiuitorul a urmărit să adopte o reglementare care să ofere o protecție efectivă înscrisurilor și mijloacelor materiale de probă, astfel încât în cazul sustragerii, distrugerii, reținerii, ascunderii ori alterării acestora, făptuitorul să răspundă.

La aceeași concluzie conduce și interpretarea literală a textului, prin urmare, pentru existența infracțiunii de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri prevăzută de art. 275 alin. (1) din Codul penal nu are importanță dacă a început sau nu procesul penal sau dacă s-a dat calitate formală de probă înscrisurilor sau mijloacelor materiale, ci doar ca fapta să fie săvârșită cu intenție directă calificată.

Referitor la a doua chestiune de drept pusă în discuție, susține că, pentru a rămâne în cadrul unei dezlegări în abstract, în ipoteza în care făptuitorul are înscrisurile asupra sa, instanța de trimitere are dificultăți în a aprecia dacă acesta are și calitatea de subiect activ al infracțiunii prevăzute de art. 275 din Codul penal.

Apreciază că, în această ipoteză, făptuitorul nu se află în situația de a se autoincrimina, în speță nu este aplicabil privilegiul împotriva autoincriminării, întrucât acesta presupune doar că acuzația nu poate fi susținută prin obținerea unor probe prin constrângere sau prin presiune, împrejurare care nu face obiectul chestiunii de drept în discuție.

În concluzie, consideră că poate fi subiect activ al infracțiunii de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri în modalitatea prevăzută de art. 275 alin. (1) din Codul penal autorul faptei prevăzute de legea penală

ce face obiectul procesului penal în care urmau să fie folosite înscrisurile ori mijloacele materiale de probă presupus a fi sustrate sau distruse.

Constatând că nu sunt întrebări de formulat din partea membrilor completului, președintele Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, domnul judecător Daniel Grădinaru, declară dezbaterea închisă, iar Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală reține dosarul în pronunțare.

ÎNALTA CURTE,

asupra chestiunilor de drept cu care a fost sesizată, constată următoarele:

I. Titularul și obiectul sesizării

Prin Încheierea de ședință din data de 27 octombrie 2020, pronunțată în Dosarul nr. 1.841/740/2017, Curtea de Apel București - Secția a II-a penală a dispus sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea dezlegării următoarelor chestiuni de drept:

" 1. Infracțiunea de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri prevăzută de art. 275 alin. (1) din Codul penal are ca situație premisă existența unei proceduri judiciare deja începute?"

2. Poate fi subiect activ al infracțiunii de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri în modalitatea prevăzută de art. 275 alin. (1) din Codul penal autorul faptei prevăzute de legea penală ce face obiectul procesului penal în care urmau să fie folosite înscrisurile ori mijloacele materiale de probă presupus a fi sustrate sau distruse?"

II. Expunerea succintă a cauzei

Prin Rechizitoriul nr. 3.736/P/2014 al Parchetului de pe lângă Judecătoria Alexandria a fost trimis în judecată, în stare de libertate, inculpatul (...), pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 192 alin. (2) din Codul penal și a infracțiunii prevăzute de art. 275 alin. (1) din Codul penal, ambele infracțiuni cu aplicarea art. 38 alin. (1) din Codul penal.

În actul de sesizare s-a reținut, în esență, că în seara zilei de 18 noiembrie 2016, în jurul orei 17.25, inculpatul (...) conducea autotrenul compus din autoutilitara marca Iveco Stralis, cu numărul de înmatriculare (...) și semiremorca cu numărul de înmatriculare (...), pe DE 70, în direcția de mers Alexandria-București.

În momentul în care a ajuns la intersecția DE 70 cu DJ 503, conducătorul auto a observat, în lumina farurilor autovehiculului, un pieton aflat în traversare, de la dreapta la stânga, și a acționat sistemul de frânare, însă pietonul a fost lovit de partea frontală a autoutilitarei și proiectat pe direcția de înaintare a autovehiculului.

Imediat după producerea accidentului rutier, inculpatul a distrus diagrama aflată în aparatul tahograf al autotrenului, cunoscând că acesta înregistrează viteza de deplasare, momentul acționării sistemului de frânare și alte elemente ce aveau importanță majoră în cauză.

Prin Sentința penală nr. 158 din 18 aprilie 2019, Judecătoria Alexandria a dispus, între altele, achitarea inculpatului (...) sub aspectul comiterii infracțiunii prevăzute de art. 275 alin. (1) din Codul penal, în baza art. 16 alin. (1) lit. b) teza I din Codul de procedură penală. Prima instanță a reținut că fapta dedusă judecății nu este prevăzută de legea penală, întrucât, în speță, nu există situația premisă, respectiv o procedură judiciară inițiată, raportat la momentul comiterii pretinsei fapte. Totodată, a mai reținut că persoana ce săvârșește o infracțiune nu răspunde pentru comiterea infracțiunii prevăzute de art. 275 alin. (1) din Codul penal dacă ascunde sau distruge obiectul pe care l-a folosit pentru comiterea infracțiunii sau care i-ar crea o situație vădit mai grea și care are legătură directă și nemijlocită cu acea faptă, câtă vreme acesta se află în detenția sa, deoarece nimeni nu este obligat să se autoincrimineze.

În apelurile formulate, atât Parchetul de pe lângă Judecătoria Alexandria, cât și părțile civile au criticat, sub aspectul laturii penale, soluțiile de achitare a inculpatului.

Prin Încheierea din data de 27 octombrie 2020, Curtea de Apel București - Secția a II-a penală a sesizat Înalta Curte de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru a statua asupra problemei de

drept puse în discuție.

III. Punctul de vedere al completului care a dispus sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție

Sub aspectul admisibilității, Curtea de Apel București - Secția a II-a penală a apreciat că sunt întrunite condițiile prevăzute de art. 475 din Codul de procedură penală, respectiv chestiunile de drept a căror dezlegare se solicită s-au invocat în cursul judecării, de un complet al unei curți de apel, investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, de aceste chestiuni de drept depinde soluționarea pe fond a cauzei, iar Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat cu privire la aceste chestiuni printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii.

Pe fondul cauzei, Curtea de Apel București - Secția a II-a penală a considerat că infracțiunea prevăzută de art. 275 alin. (1) din Codul penal se poate reține ori de câte ori sunt sustrase, distruse, reținute, ascunse ori alterate mijloace materiale de probă sau înscrisuri, independent de stadiul procedurii judiciare penale, dacă este îndeplinită și condiția ca acțiunile incriminate să fie săvârșite în scopul împiedicării aflării adevărului.

Pentru a concluziona în acest sens, a plecat de la reglementarea mijloacelor materiale de probă și a înscrisurilor, ce constituie obiectul material al infracțiunii prevăzute de art. 275 alin. (1) din Codul penal.

În privința situației premisă a infracțiunii prevăzute de art. 275 alin. (1) din Codul penal, a constatat că există trei situații posibile, respectiv situația în care procedura judiciară penală este începută, situația în care declanșarea unei proceduri este iminentă, precum și situația în care procedura judiciară penală nu este începută și nici declanșarea acesteia nu este iminentă. În prima situație, respectiv atunci când procedura judiciară penală este începută, a apreciat că se poate reține comiterea infracțiunii prevăzute de art. 275 alin. (1) din Codul penal dacă actele materiale incriminate sunt comise după sesizarea organelor de urmărire penală în modalitățile prevăzute de art. 288 și următoarele din Codul de procedură penală, așadar după declanșarea procedurii judiciare.

Referitor la celelalte două situații, respectiv când declanșarea procedurii judiciare penale este iminentă, precum și când procedura judiciară penală nu este începută, iar declanșarea acesteia nu este iminentă, a avut în vedere că infracțiunea prevăzută de art. 275 alin. (1) din Codul penal este una dintre infracțiunile contra înfăptuirii justiției, reglementate în titlul IV al părții speciale a Codului penal, a căror rațiune este de a asigura buna înfăptuire a actului de justiție, fiind imperios necesar ca organele judiciare să aibă acces la orice mijloace materiale de probă ori înscrisuri ce ar putea servi la aflarea adevărului, în scopul soluționării corecte a litigiului, respectiv pentru ca persoanele vinovate de comiterea unor infracțiuni să fie trase la răspundere penală, însă și pentru evitarea unor erori judiciare și a tragerii la răspundere penală a unor persoane nevinovate.

Obiectul juridic al infracțiunii îl reprezintă relațiile sociale referitoare la buna înfăptuire a justiției. Dispozițiile art. 275 alin. (1) din Codul penal incriminează faptele de distrugere de obiecte materiale de probă și înscrisuri, fără a distinge în funcție de stadiul procedurii judiciare, astfel încât nu prezintă relevanță dacă procesul penal nu a început, dacă declanșarea procedurii judiciare este iminentă sau dacă declanșarea acestuia ar putea avea loc în viitor, nefiind iminentă. Prin urmare, nu este decisiv ca obiectele materiale ori înscrisurile să fi devenit formal probe în înțelesul dispozițiilor procesual penale, fiind suficient ca acestea să fie de natură să servească la aflarea adevărului în procesul penal, apreciere ce este de competența exclusivă a organului judiciar, independent de momentul declanșării procedurii judiciare.

Intenția legiuitorului în reglementarea art. 275 alin. (1) din Codul penal, intrat în vigoare la data de 1 februarie 2014, a fost de lărgire a sferei relațiilor sociale protejate prin norma de incriminare, în condițiile în care art. 272 din Codul penal din 1969 (infracțiune cu denumirea marginală de reținere sau distrugere de înscrisuri) avea ca obiect numai înscrisuri emise de ori destinate organului de urmărire penală, instanței de judecată sau altui organ de jurisdicție.

Cu referire la cea de-a doua chestiune de drept, respectiv dacă poate fi subiect activ al infracțiunii de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri în modalitatea prevăzută de art. 275 alin. (1) din Codul

penal autorul faptei prevăzute de legea penală ce face obiectul procesului penal în care urmau să fie folosite înscrisurile ori mijloacele materiale de probă presupus a fi sustrate sau distruse, a apreciat că și persoana care este autorul faptei ce face obiectul procesului penal poate fi subiect activ al infracțiunii prevăzute de art. 275 alin. (1) din Codul penal, indiferent de momentul la care a comis acțiunile incriminate vizând mijloace materiale de probă sau înscrisurile.

În acest sens, sub un prim aspect, a observat că textul art. 275 alin. (1) din Codul penal nu reglementează un subiect activ calificat al infracțiunii, astfel încât faptele pot fi comise de orice persoană.

Sub al doilea aspect, a reținut că această chestiune implică trei situații premisă, respectiv ca obiectele materiale și înscrisurile să se afle în posesia unui organ judiciar, a unui terț ori a autorului infracțiunii vizate de procedura judiciară.

În primele două cazuri, infracțiunea prevăzută de art. 275 alin. (1) din Codul penal poate fi reținută atunci când autorul faptei vizate de procesul penal comite oricare dintre actele materiale incriminate.

Infracțiunea poate fi reținută și în situația în care mijloacele materiale de probă ori înscrisurile se află în posesia autorului faptei ce reprezintă obiectul procesului penal, în situația în care respectivele obiecte și înscrisuri puteau servi la aflarea adevărului în cauza judiciară.

Faptul că acuzatul are dreptul de a nu contribui la propria incriminare presupune că persoana pusă sub acuzare este îndreptățită să adopte o atitudine pur pasivă, respectiv să nu dea declarații și să nu colaboreze cu organele judiciare în nicio modalitate. Dreptul acuzatului de a nu se autoincrimina nu include și dreptul acestuia de a sustrage, distruge, reține, ascunde ori altera mijloace materiale de probă ori înscrisuri, cu intenția calificată prin scop de a împiedica aflarea adevărului, într-o astfel de situație răspunzând pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 275 alin. (1) din Codul penal.

Instanța de apel a avut în vedere și că, potrivit art. 1 alin. (2) din Codul de procedură penală, normele de procedură penală urmăresc asigurarea exercitării eficiente a atribuțiilor organelor judiciare cu garantarea drepturilor părților și ale celorlalți participanți în procesul penal, atribuții ce nu pot fi realizate corespunzător în situația în care autorul faptei prevăzute de legea penală săvârșește actele incriminate de dispozițiile art. 275 alin. (1) din Codul penal cu privire la mijloace materiale de probă sau la înscrisuri. Scopul ultim al procesului penal este de a asigura tragerea la răspundere penală a persoanelor ce comit infracțiuni, cu respectarea drepturilor acestora și ale celorlalți participanți, ceea ce implică și evitarea situațiilor de tragere la răspundere penală a unor persoane nevinovate, consecință ce poate să apară în cazul în care autorul real al infracțiunii distruge, reține, ascunde ori alterează mijloace de probă sau înscrisuri.

De altfel, și în cazul infracțiunii de influențare a declarațiilor prevăzută de art. 272 alin. (1) din Codul penal, similară cu cea de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri, subiect activ poate fi și autorul faptei prevăzute de legea penală ce face obiectul procesului penal, fără ca această împrejurare să constituie o încălcare a dreptului acuzatului de a nu contribui la propria incriminare.

IV. Punctele de vedere exprimate de către curțile de apel și instanțele judecătorești arondate

În conformitate cu dispozițiile art. 476 alin. (10) din Codul de procedură penală cu referire la art. 473 alin. (5) din Codul de procedură penală, s-a solicitat punctul de vedere al instanțelor judecătorești asupra chestiunii de drept supuse dezlegării.

4.1. Referitor la condiționarea infracțiunii de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri prevăzute de art. 275 alin. (1) din Codul penal de situația premisă a existenței unei proceduri judiciare deja începute s-au conturat două puncte de vedere.

4.1.1. Într-o primă opinie, majoritară, susținută de magistrații curților de apel Alba Iulia, București - Secția I penală, Craiova, Ploiești, Iași, Timișoara și Târgu Mureș, ai tribunalelor Iași, Vaslui, Caraș-Severin, Călărași, Ialomița, Giurgiu, Arad și Teleorman și ai judecătorilor Giurgiu, Bolintin-Vale, Roșiori de Vede, Videle, Huși, Timișoara, Reșița, Onești și Roman s-a apreciat că infracțiunea de sustragere sau distrugere de probe ori de

Înscrisuri prevăzută de art. 275 alin. (1) din Codul penal nu are ca situație premisă existența unei proceduri judiciare deja începute.

În argumentarea acestei opinii, în esență, s-a făcut distincție între situația premisă a unei infracțiuni (condiție preexistentă) și scopul săvârșirii infracțiunii (element component al laturii subiective a infracțiunii) și, avându-se în vedere conținutul legal al infracțiunii de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri prevăzute de art. 275 alin. (1) din Codul penal, s-a considerat că cerința săvârșirii infracțiunii în vederea împiedicării adevărului într-o procedură judiciară se identifică cu scopul săvârșirii infracțiunii, fiind suficient ca făptuitorul să își fi reprezentat și să fi urmărit, la data săvârșirii faptei, împiedicarea aflării adevărului într-o procedură judiciară, nefiind necesar ca aceasta să fi fost realmente începută.

Intenția legiuitorului prin reglementarea infracțiunii de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri prevăzute de art. 275 alin. (1) din Codul penal a fost de lărgire a sferei relațiilor sociale protejate prin norma de incriminare, în condițiile în care art. 272 din Codul penal din 1969 (infracțiunea cu denumirea marginală reținerea sau distrugerea de înscrisuri) avea ca obiect numai înscrisuri emise sau destinate organului de urmărire penală, instanței de judecată sau altui organ de jurisdicție.

Infracțiunea prevăzută de art. 275 alin. (1) din Codul penal este una dintre infracțiunile contra înfăptuirii justiției, reglementate în titlul IV al părții speciale a Codului penal, iar rațiunea incriminării acestor fapte este aceea de asigurare a bunei înfăptuirii a actului de justiție, fiind imperios necesar ca organele judiciare să aibă acces la mijloacele materiale de probă sau la înscrisurile ce ar putea servi la aflarea adevărului, în scopul soluționării corecte a litigiului, respectiv pentru ca persoanele vinovate de comiterea unei infracțiuni să fie trase la răspundere penală, pentru evitarea unor erori judiciare și a tragerii la răspundere penală a unor persoane nevinovate. Este dificil de crezut că legiuitorul a urmărit incriminarea exclusiv a faptelor comise după sesizarea organelor judiciare, lăsând în afara ilicitului penal sustragerea sau distrugerea de mijloace materiale de probă ori de înscrisuri comisă înainte de începerea unei proceduri propriu-zise, fiind astfel eludată chiar rațiunea reglementării, având în vedere că, de foarte multe ori, asemenea fapte au loc înainte ca organele judiciare să declanșeze o procedură.

Totodată, s-a avut în vedere noțiunea de probă și modalitatea de administrare a probelor în procesul penal, subliniindu-se că sunt situații în care legea conferă calitatea de mijloc de probă și unor înscrisuri, rapoarte, declarații etc., administrate înainte de începerea urmăririi penale in rem, fiind necesar ca legea penală să își extindă protecția și asupra relațiilor sociale ce se nasc în legătură cu aceste mijloace de probă, o concluzie contrară având drept consecință tratarea diferită a două situații semnificativ similare, fără un motiv întemeiat.

S-a mai apreciat că, prin incriminarea faptei prevăzute de art. 275 alin. (1) din Codul penal, legiuitorul a urmărit să reprime și conduite de genul celei descrise în art. 337 din Codul penal.

4.1.2. În a doua opinie exprimată, susținută de magistrații curților de apel Constanța, Galați, București - Secția a II-a penală și Bacău, ai tribunalelor Constanța, Timiș, Ilfov și București - Secția I penală și ai judecătorilor Turnu Măgurele, Zimnicea, Iași, Vaslui, Constanța, Călărași și Lugoj s-a apreciat că infracțiunea de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri prevăzută de art. 275 alin. (1) din Codul penal are ca situație premisă existența unei proceduri judiciare deja începute.

S-a avut în vedere faptul că textul alin. (1) al art. 275 din Codul penal folosește sintagma "într-o procedură judiciară", astfel încât actele materiale incriminate trebuie să fie comise după sesizarea organelor de urmărire penală în modalitățile prevăzute de art. 288 și următoarele din Codul de procedură penală.

Infracțiunea prevăzută de art. 275 alin. (1) din Codul penal face parte din categoria infracțiunilor contra înfăptuirii justiției, reglementate în titlul IV al Codului penal, rațiunea incriminării acestei fapte fiind buna înfăptuire a actului de justiție în cadrul unor proceduri judiciare pornite în conformitate cu dispozițiile legale.

4.2. Referitor la calitatea de subiect activ al infracțiunii de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri prevăzute de art. 275 alin. (1) din Codul penal a autorului faptei prevăzute de legea penală ce face obiectul

procesului penal în care urmau să fie folosite înscrisurile sau mijloacele materiale de probă presupus a fi sustrate sau distruse s-au conturat trei opinii.

4.2.1. Într-o primă opinie, majoritară, susținută de magistrații curților de apel Craiova, Târgu Mureș, Galați, Alba Iulia, Iași, Constanța și Timișoara, ai tribunalelor București - Secția I penală, Călărași, Ialomița, Giurgiu, Iași și Timiș și ai judecătorilor Giurgiu, Roșiori de Vede, Turnu Măgurele, Zimnicea, Iași, Vaslui, Huși, Constanța, Călărași și Lugoj s-a apreciat că poate fi subiect activ al infracțiunii de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri prevăzute de art. 275 alin. (1) din Codul penal și autorul faptei prevăzute de legea penală ce face obiectul procesului penal în care urmau să fie folosite înscrisurile sau mijloacele materiale de probă presupus a fi sustrate sau distruse.

S-a susținut că din analiza dispozițiilor art. 275 alin. (1) din Codul penal reiese că subiectul activ este unul general, poate fi orice persoană fizică sau juridică. Persoana acuzată nu poate fi exonerată de răspundere prin invocarea dreptului de a nu contribui la propria incriminare. În virtutea acestui drept, acuzatul este îndreptățit doar să adopte o atitudine pur pasivă, respectiv să nu dea declarații sau să nu colaboreze cu organele judiciare, nu să se sustragă, să distrugă, să rețină, să ascundă ori să altereze mijloace materiale de probă sau înscrisuri cu intenția calificată prin scop de a împiedica aflarea adevărului.

4.2.2. În a doua opinie exprimată, susținută de magistrații curților de apel Ploiești, București - Secția a II-a penală și Bacău, ai tribunalelor Constanța, Ilfov și Bacău și ai judecătorilor Bolintin-Vale, Videle și Roman s-a apreciat că autorul faptei prevăzute de legea penală ce face obiectul procesului penal în care urmau să fie folosite înscrisurile sau mijloacele materiale de probă presupus a fi sustrate sau distruse poate fi subiect activ al infracțiunii de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri prevăzute de art. 275 alin. (1) din Codul penal doar dacă fie înscrisul sau mijlocul material de probă se află în posesia organelor judiciare la momentul sustragerii sau distrugerii, fie înscrisul sau mijlocul material de probă nu se află în posesia autorului.

În susținerea acestei opinii s-a susținut că norma legală consacra în beneficiul inculpatului privilegiul împotriva autoincriminării, care constă, în esență, în dreptul acestuia de a nu contribui la propria incriminare prin oferirea de probe organelor judiciare, prin colaborarea cu acestea sau prin alte asemenea activități de natură a facilita acuzării sarcina probei.

Una dintre consecințele privilegiului împotriva autoincriminării este aceea că suspectul sau inculpatul nu poate fi obligat să pună la dispoziția organelor judiciare mijloacele de probă care se află în posesia sa. În asemenea circumstanțe, distrugerea de către suspect sau de către inculpat a mijloacelor de probă aflate în posesia acestuia nu poate atrage răspunderea sa penală pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 275 alin. (1) din Codul penal, întrucât o asemenea conduită este permisă de art. 99 alin. (2) din Codul de procedură penală. Atât timp cât există o normă legală care permite o anumită conduită, este inadmisibilă tragerea la răspundere penală a persoanei care adoptă acea conduită.

Autorul faptei nu are obligația de a păstra și de a preda organelor judiciare obiecte sau înscrisuri care, ulterior, să fie folosite drept probe împotriva sa.

4.2.3. În a treia opinie exprimată, susținută de magistrații Curții de Apel București - Secția I penală și ai tribunalelor Gorj și Vaslui s-a apreciat că autorul faptei prevăzute de legea penală ce face obiectul procesului penal în care urmau să fie folosite înscrisurile sau mijloacele materiale de probă presupus a fi sustrate sau distruse nu poate fi subiect activ al infracțiunii de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri prevăzute de art. 275 alin. (1) din Codul penal, întrucât acesta nu este obligat să se autoincrimineze.

Răspunsurile curților de apel Oradea și Brașov cuprind doar mențiunea neidentificării în jurisprudența acestora și a instanțelor din circumscripție a unor hotărâri relevante pentru problemele de drept ce fac obiectul sesizării.

V. Opinia specialiștilor consultați

În conformitate cu dispozițiile art. 476 alin. (10) din Codul de procedură penală, raportat la art. 473 alin. (5) din același cod, a fost solicitată opinia scrisă a unor specialiști recunoscuți din cadrul facultăților de drept ale

universităților din București, Cluj-Napoca, Craiova, Iași, Sibiu, Timișoara, precum și din cadrul Institutului de Cercetări Juridice al Academiei Române cu privire la chestiunea de drept ce formează obiectul sesizării.

Facultatea de Drept din cadrul Universității "Titu Maiorescu" din București, prin profesor universitar doctor Alexandru Boroș, conferențiar universitar doctor Andreea Simona Uzlaşu, lector universitar doctor Bogdan Vîrjan și lector universitar doctor Teodor Manea, a opinat că existența infracțiunii de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri prevăzute de art. 275 alin. (1) din Codul penal nu este condiționată de preexistența unei proceduri judiciare și că poate avea calitatea de subiect activ al acestei infracțiuni și autorul faptei ce face obiectul procesului penal în care urmau să fie folosite înscrisurile ori mijloacele materiale de probă.

Argumentele care au condus la această concluzie au pornit de la conținutul legal al infracțiunii prevăzute de art. 275 alin. (1) din Codul penal și de la dispozițiile legale privind probele și mijloacele materiale de probă. S-a subliniat că existența infracțiunii de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri este condiționată de elementul subiectiv al intenției directe, caracterizat prin prevederea și urmărirea rezultatului faptei, respectiv împiedicarea aflării adevărului într-o procedură penală, nu și de preexistența unei proceduri judiciare. O interpretare contrară ar conduce la golirea de conținut a acestei infracțiuni, întrucât ar limita în mod nejustificat aplicarea normei de incriminare la faptele săvârșite după începerea unei proceduri judiciare, conducând astfel la deturnarea scopului procesului penal de aflare a adevărului. Dacă intenția legiuitorului era să condiționeze existența acestei infracțiuni de o situație premisă, ar fi prevăzut-o în mod expres în conținutul acesteia, așa cum a făcut-o în cazul infracțiunii de cercetare abuzivă, prevăzută de art. 280 alin. (1) din Codul penal.

În ceea ce privește subiectul activ al infracțiunii analizate, s-a apreciat că acesta nu este condiționat de existența unei anumite calități. Așadar, inclusiv autorul faptei prevăzute de legea penală ce face obiectul procesului penal în care urmau să fie folosite înscrisurile ori mijloacele materiale de probă presupus a fi sustrate sau distruse poate avea calitatea de subiect activ al infracțiunii analizate, întrucât legiuitorul nu a prevăzut în mod expres o cauză care să înlăture răspunderea penală în privința acestuia. O interpretare contrară ar conduce la extinderea în mod nepermis a cazurilor strict prevăzute de legea penală care conduc la înlăturarea răspunderii penale.

S-a subliniat că, în situațiile în care legiuitorul a dorit să înlăture răspunderea penală a unor anumite categorii de subiecți activi, a prevăzut-o în mod expres, așa cum a făcut-o în dispozițiile art. 269 alin. (3), art. 266 alin. (3), art. 268 alin. (3) și art. 270 alin. (3) din Codul penal.

Față de dispozițiile art. 99 alin. (2) din Codul de procedură penală referitoare la prezumția de nevinovăție, a apreciat că suspectul sau inculpatul are posibilitatea de a avea o atitudine pasivă în cursul procesului penal, însă acest drept nu poate fi extins și cu privire la înlăturarea răspunderii sale penale în ipoteza sustragerii, distrugerii, reținerii, ascunderii ori alterării de mijloace materiale de probă sau de înscrisuri.

Mai mult, potrivit art. 223 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură penală, în situația în care inculpatul încearcă să distrugă, să altereze, să ascundă ori să sustragă mijloace materiale de probă sau să determine o altă persoană să aibă un astfel de comportament poate fi dispusă față de acesta măsura arestării preventive.

Facultatea de Drept din cadrul Universității "Lucian Blaga" din Sibiu, prin lector universitar doctor Elisabeta Boțian, a opinat că infracțiunea de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri prevăzută de art. 275 alin. (1) din Codul penal nu are ca situație premisă existența unei proceduri judiciare deja începute, putând fi comisă indiferent dacă procedura judiciară nu a început încă, dacă este iminentă sau dacă a fost deja declanșată. Sintagma utilizată de legiuitor, "în scopul de a împiedica aflarea adevărului într-o procedură judiciară", are menirea de a preciza că fapta se poate comite numai cu intenție directă, calificată prin scopul urmărit de către făptuitor și nu are semnificația unei cerințe esențiale atașate elementului material al infracțiunii. Prin urmare, organul judiciar trebuie să probeze împrejurarea că făptuitorul a acționat cu acest scop, indiferent dacă el a fost realizat sau nu. Scopul urmărit de către făptuitor completează latura subiectivă a infracțiunii și poate fi dovedit din împrejurările concrete ale faptei: momentul în care s-a comis acțiunea, modul de operare,

cunoașterea posibilității de declanșare a vreunei proceduri judiciare etc. În măsura în care organul judiciar nu va putea dovedi că sustragerea sau distrugerea de probe ori de înscrisuri s-a săvârșit în acest scop, vor putea fi reținute eventual alte infracțiuni (furt sau distrugere). Dacă fapta de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri ar avea caracter penal doar cu condiția declanșării procedurii judiciare, aflarea adevărului prin intermediul acestor proceduri ar deveni literalmente imposibilă. De altfel, de cele mai multe ori făptuitorii nu așteaptă momentul declanșării unei proceduri judiciare pentru a distruge probe sau înscrisuri relevante pentru aflarea adevărului, ci procedează în acest sens imediat ce au conștientizat posibilitatea declanșării vreunei asemenea proceduri, cu scopul evident de a împiedica aflarea adevărului.

În ceea ce privește a doua chestiune de drept supusă analizei, opinia specialiștilor în drept penal din cadrul Facultății de Drept este în sensul că orice persoană poate fi subiect activ al infracțiunii de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri prevăzute de art. 275 alin. (1) din Codul penal, inclusiv autorul faptei prevăzute de legea penală ce face obiectul procesului penal în care urmau a fi folosite respectivele înscrisuri sau mijloace materiale de probă. Această concluzie se impune ca rezultat al interpretării literale, întrucât în art. 275 din Codul penal nu există nicio mențiune a legiuitorului cu privire la calitatea subiectului activ al infracțiunii și, prin urmare, fapta poate fi comisă de orice persoană. Acolo unde legiuitorul a considerat necesar să excludă anumite persoane de la posibilitatea ca faptele comise de ele să constituie infracțiune a precizat în mod expres acest lucru, așa cum a procedat în cazul art. 271 din Codul penal (care reglementează infracțiunea de obstrucționare a justiției).

O asemenea concluzie se impune cu atât mai mult în speța dedusă judecății, în care inculpatul a distrus diagrama aflată în aparatul tahograf, considerând probabil că a circulat cu o viteză mai mare decât aceea legală. În mod evident fapta sa a îngreunat aflarea adevărului prin reducerea posibilităților de a determina viteza de deplasare și, implicit, stabilirea persoanei vinovate de producerea accidentului. O asemenea conduită ilicită a făptuitorului ar putea atrage inclusiv luarea unei măsuri preventive împotriva sa, dat fiind că art. 223 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură penală menționează că o măsură preventivă se poate lua dacă "inculpatul încearcă să influențeze un alt participant la comiterea infracțiunii, un martor ori un expert sau să distrugă, să altereze, să ascundă ori să sustragă mijloace materiale de probă sau să determine o altă persoană să aibă un astfel de comportament".

Centrul de cercetări în științe penale al Facultății de Drept din cadrul Universității de Vest din Timișoara, prin conferențiar universitar doctor Laura Maria Stănilă, a opinat în sensul că infracțiunea de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri prevăzută de art. 275 alin. (1) din Codul penal presupune, ca situație premisă, existența unei proceduri judiciare deja începute și că pentru întregirea conținutului infracțiunii este necesar ca obiectul material al acesteia să îl constituie mijloace materiale de probă ori înscrisuri care să aibă aptitudinea de a contribui la aflarea adevărului într-o procedură judiciară deja începută.

În sprijinul acestei opinii a prezentat argumente de tehnică normativă, considerând că exprimarea legiuitorului "în scopul de a împiedica aflarea adevărului într-o procedură judiciară" condiționează latura obiectivă a infracțiunii de situația premisă a declanșării anterioare și prealabile a unei proceduri judiciare.

Normele de drept penal sunt de strictă interpretare, motiv pentru care nu se poate accepta ca sfera obiectului juridic al infracțiunii prevăzute de art. 275 alin. (1) din Codul penal să poată fi extinsă dincolo de începutul unei proceduri judiciare. Aflarea adevărului se realizează doar într-un cadru legal constituit de o procedură judiciară. Dacă s-ar admite contrariul, norma legală ar fi întru totul lipsită de previzibilitate, iar orice acțiune asupra obiectului material ar putea fi calificată infracțiune, chiar dacă acesta nu aparține vreunei proceduri judiciare.

Aptitudinea mijlocului de probă de a fi folosit într-o procedură judiciară este și un element care califică intenția făptuitorului, așa cum rezultă din lecturarea textului legal. Intenția este așadar una calificată prin scop, acela de a altera aflarea adevărului ca obiectiv al unei proceduri judiciare. Aflarea adevărului nu poate fi privită în dreptul penal și procesual penal ca un deziderat social ori filozofic, deoarece principiul legalității nu permite această

interpretare. Prin săvârșirea infracțiunii, autorul trebuie astfel să acționeze cu intenția calificată de a împiedica aflarea adevărului într-o procedură judiciară existentă, în care mijloacele materiale de probă ori înscrisurile vor fi evaluate și pot contribui la aflarea adevărului judiciar. Situația premisă a infracțiunii în discuție este așadar dublu condiționată, în primul rând de existența obiectului material calificat, iar apoi de debutul unei proceduri judiciare în care acesta ar avea aptitudinea să fie folosit.

Aspectul că norma legală face referire la mijloace de probă (înscrisuri, respectiv mijloace materiale de probă), astfel cum acestea sunt definite la art. 97 alin. (2) din Codul de procedură penală, este de natură să plaseze situația premisă a infracțiunii doar după inițierea unor proceduri judiciare care, prin natura acestora, vizează aflarea adevărului. Obiectul material al infracțiunii de la art. 275 alin. (1) din Codul penal constituie de fapt un instrument care servește la atingerea scopului procedurii judiciare. Faptul că mijloacele de probă sunt uneori preexistente începerii unui proces penal nu poate duce la concluzia că infracțiunea ar putea fi săvârșită înainte de crearea cadrului procesual necesar administrării acelor mijloace de probă. Înainte de începerea unei proceduri judiciare, mijloacele de probă sunt simple bunuri, obiecte, iar orice acțiune exercitată asupra lor nu poate avea relevanță prin prisma raportării la obiectul juridic al infracțiunii în discuție. Acesta din urmă capătă identitate doar după debutul unei proceduri judiciare. Valoarea socială necesită a fi protejată de dreptul penal doar după crearea cadrului procedural care îi constituie premisă. Or, tocmai scopul care califică intenția în cazul săvârșirii infracțiunii analizate este blocarea, oprirea cunoașterii de către organele specializate care au menirea de a afla adevărul a informației pe care o poartă mijloacele de probă. Nu este relevant modul în care autoritățile vor evalua acele înscrisuri sau mijloace de probă, ci existența premisei acestei activități și atitudinea celui care le sustrage, distruge, reține, ascunde ori alterează. Norma de la art. 275 alin. (1) din Codul penal este una de trimitere la definițiile date de lege noțiunilor de "înscrisuri" sau "mijloace materiale de probă", care conduc la concluzia că bunurile ce constituie obiectul material al infracțiunii prevăzute de art. 275 din Codul penal capătă accepțiunea de "mijloace de probă" doar prin raportare la procedura judiciară constituită de procesul penal.

Cu privire la subiectul activ al infracțiunii, a precizat că nicio dispoziție legală nu îl califică prin impunerea unei condiții pozitive sau negative. Așadar, subiectul activ al infracțiunii prevăzute de art. 275 alin. (1) din Codul penal este necircumstanțiat și poate fi inclusiv autorul faptei prevăzute de legea penală ce face obiectul procesului penal în care urmau a fi folosite înscrisurile ori mijloacele materiale de probă presupus a fi sustrate sau distruse.

Nu există niciun impediment rezultat din dispozițiile art. 275 alin. (1) din Codul penal care să excludă de plano răspunderea penală pentru săvârșirea infracțiunii de sustragere ori distrugere de probe sau de înscrisuri a persoanei care a comis fapta în care acestea ar avea aptitudinea de a fi folosite ca mijloace de probă. Eventuala relație între dreptul de a nu contribui la propria incriminare și refuzul cooperării probatorii cu organele judiciare este o chestiune ce nu ar putea fi analizată în mod abstract cu referire la conținutul infracțiunii în discuție. Eventuala compatibilitate a anumitor modalități alternative de comitere a infracțiunii prevăzute de art. 275 alin. (1) din Codul penal (reținerea, ascunderea) cu o necooperare a unei persoane raportat la o solicitare a autorităților de transmitere a unor mijloace de probă nu exclude, ab initio, răspunsul pozitiv la cea de-a doua chestiune de drept. Același raționament este valabil și prin raportare la persoana în a cărei posesie se află obiectul material al infracțiunii.

VI. Punctul de vedere exprimat de Direcția legislație, studii, documentare și informatică juridică din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție este în sensul că:

1. Infracțiunea de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri prevăzută în art. 275 alin. (1) din Codul penal are ca situație premisă existența unei proceduri judiciare începute.
2. Subiectul activ al infracțiunii prevăzute în art. 275 alin. (1) din Codul penal poate fi orice persoană, inclusiv autorul faptei prevăzute de legea penală care formează obiectul procesului penal început.

În susținerea opiniei exprimate a precizat că argumentele privind cerința pentru existența infracțiunii a unei

situații premisă constând într-o procedură judiciară începută (inițiată și actuală) se desprinde din formularea dispozițiilor art. 275 alin. (1) din Codul penal, în cuprinsul căroră legiuitorul se referă în mod explicit și exclusiv la o procedură judiciară, ca procedură judiciară inițiată și actuală. Dispozițiile art. 275 alin. (1) din Codul penal nu cuprind nicio referire la o procedură judiciară "iminentă" sau la o "potențială" procedură judiciară, iar interpretarea lor în sensul aplicabilității și în ipoteza unei proceduri judiciare "imnente" sau a unei "potențiale" proceduri judiciare ar conduce la o dublă încălcare a dispozițiilor art. 7 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale constând, pe de o parte, în excluderea previzibilității normei de incriminare, iar, pe de altă parte, în interpretarea extensivă a normei de incriminare, în defavoarea persoanei acuzate.

În Hotărârea din 22 iunie 2000 pronunțată în Cauza Coëme și alții împotriva Belgiei, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reiterat că, potrivit jurisprudenței sale, art. 7 consacră principiul legalității incriminării și pedepsei (nullum crimen, nulla poena sine lege). Dacă acesta interzice în special extinderea câmpului de aplicare a infracțiunilor existente la faptele care, anterior, nu constituiau infracțiuni, el prevede, de asemenea, principiul că legea penală nu trebuie să fie aplicată extensiv în defavoarea persoanei acuzate, de exemplu, prin analogie.

În condițiile în care legiuitorul se referă la o procedură judiciară, ea nu poate fi înțeleasă decât ca o procedură judiciară existentă, iar interpretarea dispozițiilor art. 275 alin. (1) din Codul penal în sensul că norma de incriminare ar putea privi și o procedură judiciară inexistentă, viitoare și eventuală, echivalează cu o interpretare extensivă in malam partem.

În acest sens, în doctrină s-a arătat că infracțiunea se grefează pe o situație premisă, care constă în existența unei proceduri judiciare în care să se folosească înscrisuri și mijloace materiale de probă. În absența unei astfel de proceduri, se va putea pune problema unei alte infracțiuni - de exemplu, furt (art. 228 din Codul penal), distrugere (art. 253 din Codul penal) sau sustragere sau distrugere de înscrisuri (art. 259 din Codul penal).

Referirea la "mijloace materiale de probă" conduce, de asemenea, la concluzia că situația premisă a infracțiunii prevăzute în art. 275 alin. (1) din Codul penal este reprezentată de o procedură judiciară începută (inițiată și actuală). A admite că dispozițiile art. 275 alin. (1) din Codul penal se referă la obiectele care pot servi la aflarea adevărului și la lucrurile care servesc la stabilirea unui fapt într-o "potențială" procedură judiciară înseamnă a extinde norma de incriminare la o gamă nelimitată de obiecte și de lucruri care pot servi la aflarea adevărului ori la stabilirea unui fapt în proceduri penale și extrapenale viitoare și eventuale. Situația este aceeași în cazul înscrisurilor, în condițiile în care orice înscris poate avea vocația de a contribui la aflarea adevărului sau la stabilirea unui act ori fapt juridic în proceduri penale ori extrapenale viitoare și eventuale.

Or, o astfel de extindere nelimitată a normei de incriminare ar conduce la ruperea legăturii dintre infracțiunea de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri și sfera infracțiunilor contra înfăptuirii justiției și ar permite aplicarea arbitrară a normei de incriminare.

Referitor la subiectul activ al infracțiunii prevăzute în art. 275 alin. (1) din Codul penal, a opinat că este general și necircumstanțiat, putând fi orice persoană, inclusiv autorul faptei prevăzute de legea penală care formează obiectul procesului penal început (situația premisă a infracțiunii de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri), concluzie ce se desprinde în mod direct din dispozițiile art. 275 alin. (1) din Codul penal, în cuprinsul căroră legiuitorul nu a introdus nicio condiție cu privire la subiectul activ al infracțiunii și nicio excepție pentru autorul faptei prevăzute de legea penală care formează obiectul procesului penal început.

VII. Punctul de vedere exprimat de Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția judiciară

Cu privire la prima întrebare adresată de instanța de trimitere, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a opinat în sensul că infracțiunea prevăzută de art. 275 alin. (1) din Codul penal poate fi reținută ori de câte ori sunt sustrate, distruse, reținute, ascunse sau alterate mijloace materiale de probă sau înscrisuri,

independent de stadiul procedurii judiciare penale, cu condiția ca aceste acțiuni să aibă drept scop împiedicarea aflării adevărului.

În susținerea acestui punct de vedere s-a precizat că este necesară stabilirea înțelesului noțiunii de "procedură judiciară", apreciind că noua formulă aleasă de legiuitor în noul Cod penal este de natură să aibă un conținut mai larg decât cea prevăzută de Codul penal anterior, care se referea strict la organele de urmărire penală, instanța de judecată sau organele de jurisdicție, iar o interpretare contrară ar fi de natură să ducă la restrângerea sferei de incriminare, ceea ce ar fi în contradicție cu scopul modificării, respectiv acela de completare a normei.

În privința situației premisă a infracțiunii prevăzute de art. 275 alin. (1) din Codul penal, a constatat, în concordanță cu cele reținute prin încheierea instanței de trimitere, că există trei situații posibile, respectiv situația în care procedura judiciară penală este începută, situația în care declanșarea unei proceduri este iminentă, precum și situația în care procedura judiciară penală nu este începută și nici declanșarea acesteia nu este iminentă.

În prima situație, respectiv procedura judiciară penală este începută, reținerea săvârșirii infracțiunii prevăzute de art. 275 alin. (1) din Codul penal este clară, prin urmare, discuții privind caracterul penal al faptei pot fi făcute doar cu privire la celelalte două ipoteze.

Referitor la celelalte două situații, respectiv când declanșarea procedurii judiciare penale este iminentă, precum și când procedura judiciară penală nu este începută și nici declanșarea acesteia nu este iminentă, a avut în vedere că infracțiunea prevăzută de art. 275 alin. (1) din Codul penal este una dintre infracțiunile contra înfăptuirii justiției, reglementate în titlul IV al părții speciale a Codului penal. Rațiunea incriminării faptelor este aceea de asigurare a bunei înfăptuirii a actului de justiție, fiind imperios necesar ca organele judiciare să aibă acces la orice mijloace materiale de probă ori înscrisuri ce ar putea servi la aflarea adevărului, în scopul soluționării corecte a litigiului, respectiv pentru ca persoanele vinovate de comiterea unor infracțiuni să fie trase la răspundere penală, însă și pentru evitarea unor erori judiciare și a tragerii la răspundere a unor persoane nevinovate.

Un alt argument în susținerea tezei expuse l-a constituit faptul că legiuitorul nu face distincție între faptele de distrugere de obiecte materiale de probă și înscrisuri în funcție de stadiul procedurii judiciare, apreciind că nu prezintă relevanță dacă procesul penal nu a început, dacă declanșarea procedurii judiciare este iminentă sau chiar dacă declanșarea acestuia ar putea avea loc în viitor nefiind iminentă. Rațiunea incriminării este aceea de a asigura buna înfăptuire a justiției, nu prezintă relevanță dacă obiectele materiale sau înscrisurile au devenit probe în mod formal, în înțelesul dispozițiilor procesual penale. S-a arătat că prezintă importanță ca acestea să fie de natură să servească la aflarea adevărului în procesul penal, apreciere care este de competența exclusivă a organului judiciar, independent de momentul declanșării procedurii judiciare. Or, în acest scop, organele judiciare trebuie să aibă acces la obiectele și înscrisurile care pot constitui mijloace de probă, indiferent dacă procedura judiciară este actuală sau viitoare.

Această opinie este susținută și de Expunerea de motive a noului Cod penal, de unde reiese, în mod evident, intenția legiuitorului de lărgire a sferei relațiilor sociale protejate prin norma de incriminare, în condițiile în care art. 272 din Codul penal anterior avea ca obiect doar înscrisurile emise sau destinate organului de urmărire penală, instanței de judecată sau altui organ de jurisdicție.

Analizând succesiunea în timp a normei de incriminare, a conchis că legiuitorul a urmărit să introducă o sferă mai largă de acțiuni a căror săvârșire poate aduce atingere aflării adevărului și de proceduri în care înscrisurile sau mijloacele materiale de probă, din norma de incriminare, pot fi utilizate.

Un ultim argument în sensul arătat, considerat decisiv, este reprezentat de scopul săvârșirii infracțiunii, respectiv împiedicarea aflării adevărului într-o procedură judiciară. Din analiza normei de incriminare prin raportare la scop, a apreciat că nu prezintă relevanță dacă procedura penală este sau nu începută din punct de

vedere formal, ceea ce interesează fiind aflarea adevărului. Acest scop se corelează cu rațiunea extinderii incriminării în vederea protejării bunei înfăptuirii a justiției, iar existența scopului nu implică și obligativitatea atingerii acestuia prin compromiterea aflării adevărului, infracțiunea fiind una de pericol.

Cu privire la cea de-a doua întrebare adresată de instanța de trimitere, a opinat în sensul că în cazul infracțiunii prevăzute de art. 275 alin. (1) din Codul penal, autor al faptei poate fi și persoana ce face obiectul procesului penal în care urmau să fie folosite înscrisurile sau mijloacele materiale de probă presupus a fi sustrate sau distruse.

În susținerea punctului de vedere exprimat a arătat că textul art. 275 alin. (1) din Codul penal nu reglementează un subiect activ calificat al infracțiunii, așa încât faptele pot fi săvârșite de orice persoană, indiferent de momentul la care comite acțiunile incriminate. În plus, textul de lege nu distinge între eventualii subiecți activi, așa cum legiuitorul a procedat în cazul infracțiunii de favorizare a făptuitorului, prevăzută de art. 269 din Codul penal, unde se prevede expres că "favorizarea săvârșită de un membru de familie nu se pedepsește".

Pot exista trei ipoteze cu privire la acest aspect: obiectele materiale și înscrisurile să se afle în posesia unui organ judiciar, a unui terț sau a autorului infracțiunii vizate de procedura judiciară. În primele două situații nu sunt probleme de interpretare, însă, în ultima situație, unii autori au apreciat că subiect activ al infracțiunii prevăzute de art. 275 alin. (1) din Codul penal nu poate fi participantul la infracțiunea care a declanșat procedura judiciară, în care acesta sustrage sau distruge mijloace de probă sau înscrisuri, atâ timp cât acestea se află în posesia făptuitorului, argumentându-se că nimeni nu poate fi obligat să se autoincrimineze. Referitor la acest punct de vedere, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a apreciat că pleacă de la interpretarea eronată a dreptului de a nu se autoincrimina, drept care, conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, presupune că într-o cauză penală acuzarea trebuie să își susțină argumentația fără să recurgă la probe obținute prin constrângere sau presiuni, împotriva voinței acuzatului, fiind totuși permisă obținerea de probe care există independent de voința acestuia (de exemplu, documente obținute în baza unui mandat, probe biologice etc.), prin recurgere la forța coercitivă a statului.

Având în vedere această interpretare, a apreciat că dreptul de a nu se autoincrimina permite acuzatului să adopte o atitudine pur pasivă, fie prin refuz de a da declarații, fie prin refuz de a colabora cu organele judiciare și de a oferi probe împotriva sa, însă nu și prin sustragerea, distrugerea, reținerea, ascunderea sau alterarea de mijloace materiale de probă sau de înscrisuri în scopul împiedicării aflării adevărului, atitudine care poate fi sancționată penal.

VIII. Examenul jurisprudenței în materie

1. Jurisprudența națională relevantă

În jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție - Secția penală nu au fost identificate hotărâri relevante sub aspectul problemei de drept puse în discuție.

În materialul transmis de curțile de apel au fost identificate mai multe hotărâri judecătorești în sensul opiniilor exprimate în cauză.

2. Jurisprudența Curții Constituționale

În jurisprudența Curții Constituționale nu au fost identificate hotărâri relevante sub aspectul problemei de drept puse în discuție.

IX. Jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului

Nu au fost identificate decizii relevante în problema de drept analizată.

X. Dispoziții legale incidente

Art. 275 alin. (1) din Codul penal: Sustragerea sau distrugerea de probe ori de înscrisuri

" Sustragerea, distrugerea, reținerea, ascunderea ori alterarea de mijloace materiale de probă sau de înscrisuri, în scopul de a împiedica aflarea adevărului într-o procedură judiciară, se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani."

Art. 272 alin. (1) din Codul penal din 1969: Reținerea sau distrugerea de înscrisuri

" Reținerea sau distrugerea unui înscris emis de un organ de urmărire penală, de o instanță de judecată sau de un alt organ de jurisdicție, ori împiedicarea în orice mod ca un înscris destinat unuia dintre organele sus-arătate să ajungă la acesta, când astfel de înscrisuri sunt necesare soluționării unei cauze, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani."

Art. 97 din Codul de procedură penală: Proba și mijloacele de probă

" (1) Constituie probă orice element de fapt care servește la constatarea existenței sau inexistenței unei infracțiuni, la identificarea persoanei care a săvârșit-o și la cunoașterea împrejurărilor necesare pentru justa soluționare a cauzei și care contribuie la aflarea adevărului în procesul penal.

(2) Proba se obține în procesul penal prin următoarele mijloace:

(...)

e) înscrisuri, rapoarte de expertiză sau constatare, procese verbale, fotografii, mijloace materiale de probă; (...)"

Art. 197 din Codul de procedură penală: Obiectele ca mijloace de probă

" (1) Obiectele care conțin sau poartă o urmă a faptei săvârșite, precum și orice alte obiecte care pot servi la aflarea adevărului sunt mijloace materiale de probă.

(2) Sunt corpuri delictive mijloacele materiale de probă care au fost folosite sau au fost destinate să servească la săvârșirea unei infracțiuni, precum și obiectele care sunt produsul infracțiunii."

Art. 198 alin. (1) din Codul de procedură penală: Mijloacele de probă scrise

" Înscrisurile pot servi ca mijloace de probă, dacă, din conținutul lor, rezultă fapte sau împrejurări de natură să contribuie la aflarea adevărului."

Art. 250 din Codul de procedură civilă: Obiectul probei și mijloacele de probă

" Dovada unui act juridic sau a unui fapt se poate face prin înscrisuri, martori, prezumții, mărturisirea uneia dintre părți, făcută din proprie inițiativă sau obținută la interogatoriu, prin expertiză, prin mijloacele materiale de probă, prin cercetarea la fața locului sau prin orice alte mijloace prevăzute de lege."

Art. 265 din Codul de procedură civilă: Noțiune

" Înscrisul este orice scriere sau altă consemnare care cuprinde date despre un act sau fapt juridic, indiferent de suportul ei material ori de modalitatea de conservare și stocare."

Art. 341 alin. (1) din Codul de procedură civilă: Lucrurile ca mijloace de probă

" Sunt mijloace materiale de probă lucrurile care prin însușirile lor, prin aspectul lor ori semnele sau urmele pe care le păstrează servesc la stabilirea unui fapt care poate duce la soluționarea procesului."

XI. Opinia judecătorului-raportor

Opinia judecătorului-raportor a fost în sensul admiterii sesizării formulate de Curtea de Apel București - Secția a II-a penală, în Dosarul nr. 1.841/740/2017 și a se stabili că infracțiunea de sustragerea sau distrugerea de probe ori de înscrisuri, prevăzută de art. 275 alin. (1) din Codul penal, nu are ca situație premisă existența unei proceduri judiciare începute, apreciind că cea de-a doua întrebare nu este susceptibilă de o rezolvare de principiu, stabilirea subiectului activ al infracțiunii fiind necesar a fi analizată de la caz la caz.

XII. Înalta Curte de Casație și Justiție

Examinând sesizarea formulată de Curtea de Apel București - Secția a II-a penală, în Dosarul nr. 1841/740/2017, raportul întocmit de judecătorul-raportor și chestiunea de drept ce se solicită a fi dezlegată, reține următoarele:

XII.1. Cu privire la admisibilitatea sesizării

Reglementând condițiile de admisibilitate a sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unei chestiuni de drept, legiuitorul a stabilit în art. 475 din Codul de procedură penală posibilitatea curților de apel sau a tribunalelor, învestite cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, care constată, în cursul judecății, existența unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde

soluționarea pe fond a cauzei și asupra căreia instanța supremă nu a statuat printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, să sesizeze Înalta Curte de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prin care să se dea o rezolvare de principiu respectivei probleme de drept.

Din cuprinsul prevederilor legale care reglementează procedura de sesizare a Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile rezultă următoarele condiții de admisibilitate a sesizării, care trebuie îndeplinite cumulativ:

- chestiunea de drept să fie ridicată în cursul judecătii, în fața unui complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță;
- chestiunea de drept să nu facă obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, iar Înalta Curte de Casație și Justiție să nu fi statuat deja asupra problemei de drept printr-o hotărâre obligatorie pentru toate instanțele;
- chestiunea de drept pusă în discuție să fie una veritabilă, dificilă, susceptibilă să dea naștere unor interpretări diferite;
- chestiunea de drept să fie esențială, în sensul că de lămurirea ei depinde soluționarea pe fond a cauzei.

Înalta Curte constată că sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art. 475 din Codul de procedură penală.

Astfel, Curtea de Apel București - Secția a II-a penală este investită în ultimă instanță, în Dosarul nr. 1.841/740/2017, cu soluționarea apelului declarat de Parchetul de pe lângă Judecătoria Alexandria și de părțile civile (...) împotriva Sentinței penale nr. 158 din 18 aprilie 2019 a Judecătoriai Alexandria.

Totodată, astfel cum rezultă din relațiile comunicate de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția judiciară - Serviciul judiciar penal, nu există în lucru nicio sesizare având ca obiect promovarea unui recurs în interesul legii privind aceste chestiuni de drept. Întrebările ce fac obiectul sesizării reprezintă veritabile probleme de drept, care, prin gradul lor de dificultate, necesită o dezlegare cu valoare de principiu din partea instanței supreme. O dovadă în acest sens o reprezintă divergențele de opinii cu privire la interpretarea acestora, rezultate în urma consultării instanțelor judecătorești și a specialiștilor din cadrul facultăților de drept. Rezolvarea dată chestiunilor de drept expuse în încheierea de sesizare este susceptibilă a avea consecințe juridice directe asupra modului de soluționare a cauzei, în condițiile în care aceasta vizează două dintre elementele de tipicitate ale infracțiunii de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri, prevăzută de art. 275 alin. (1) din Codul penal, care constituie obiectul acuzației penale.

XII.2. Cu privire la fondul chestiunilor de drept

Infracțiunea de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri, prevăzută de art. 275 alin. (1) din Codul penal, face parte din categoria infracțiunilor contra înfăptuirii justiției, fiind reglementată în cuprinsul titlului IV - Infracțiuni contra înfăptuirii justiției din partea specială a Codului penal.

Conținutul legal al infracțiunii constă în sustragerea, distrugerea, reținerea, ascunderea ori alterarea de mijloace materiale de probă sau de înscrisuri, în scopul de a împiedica aflarea adevărului într-o procedură judiciară.

Din textul art. 275 alin. (1) din Codul penal și din amplasarea acestuia în sistematizarea Codului penal reiese că valoarea socială protejată prin intermediul normei penale (obiectul juridic) constă în relațiile sociale referitoare la înfăptuirea justiției, care implică respectarea strictă a măsurilor privind păstrarea și circulația mijloacelor de probă și a înscrisurilor necesare aflării adevărului într-o procedură judiciară.

Obiectul juridic al infracțiunii de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri, dar și exprimarea legiuitorului "în scopul de a împiedica aflarea adevărului într-o procedură judiciară" condiționează latura obiectivă a infracțiunii de situația premisă a declanșării anterioare a unei proceduri judiciare.

Interpretarea dispozițiilor art. 275 alin. (1) din Codul penal în sens contrar ar conduce la o dublă încălcare a dispozițiilor art. 7 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

O primă încălcare ar consta în înlăturarea previzibilității normei de incriminare, întrucât sancționarea penală a

sustragerii, distrugerii, reținerii, ascunderii ori alterării unor obiecte sau documente săvârșită înainte ca acestea să aibă calitatea formală de probe (mijloace de probă sau înscrisuri) într-o procedură judiciară ar institui o ambiguitate incompatibilă cu art. 7 din Convenție, în condițiile în care ar impune autorului să anticipeze declanșarea unei proceduri judiciare împotriva sa, în care aceste obiecte ori înscrisuri vor fi probe.

Conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului privind art. 7 din Convenție, reflectată în Hotărârea din 22 iunie 2000 pronunțată în Cauza Coëme și alții împotriva Belgiei, legea trebuie să definească clar infracțiunile și pedepsele pe care le reprimă. Această condiție este îndeplinită atunci când justițiabilul poate cunoaște, din formularea dispoziției relevante și, dacă este necesar, cu ajutorul interpretării instanțelor referitoare la aceasta, ce acte și omisiuni îi angajează răspunderea penală. Noțiunea de "lege" utilizată în art. 7 corespunde aceluiași concept care figurează în alte articole ale Convenției; ea cuprinde dreptul de origine atât legislativă, cât și jurisprudențială și implică cerințe calitative, inclusiv cele ale accesibilității și previzibilității.

În același sens, în paragraful 30 al Deciziei nr. 732 din 16 decembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 69 din 27 ianuarie 2015, Curtea Constituțională a reținut următoarele: "Cu privire la principiul legalității incriminării și pedepsei, «nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege», Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat, în jurisprudența sa, că garanțiile consacrate de art. 7 paragraful 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale reprezintă o componentă esențială a supremației legii și ocupă un loc primordial în cadrul sistemului de protecție a drepturilor omului, după cum atestă faptul că art. 15 din Convenție nu permite nicio derogare de la aceste garanții în caz de război sau de alt pericol public ce amenință viața națiunii. Așa cum rezultă din obiectul și scopul său, art. 7 paragraful 1 trebuie interpretat și aplicat în așa fel încât să se asigure o protecție efectivă împotriva urmărilor și a condamnărilor penale arbitrare. Noțiunea de «drept» utilizată în art. 7 paragraful 1, ce corespunde celei de «lege» din cuprinsul altor articole din Convenție, înglobează atât prevederile legale, cât și practica judiciară și presupune cerințe calitative, îndeosebi cele cu privire la accesibilitate și previzibilitate. (...)"

O a doua încălcare ar deriva din caracterul extensiv al interpretării normei de incriminare, în defavoarea persoanei acuzate, imprimat de lărgirea înțelesului noțiunii de "procedură judiciară", prin includerea și a perioadei anterioare începerii urmăririi penale.

În Hotărârea din 22 iunie 2000 pronunțată în Cauza Coëme și alții împotriva Belgiei, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reiterat că, potrivit jurisprudenței sale, art. 7 consacră principiul legalității incriminării și pedepsei (nullum crimen, nulla poena sine lege). Dacă acesta interzice în special extinderea câmpului de aplicare a infracțiunilor existente la faptele care, anterior, nu constituiau infracțiuni, el prevede, de asemenea, principiul că legea penală nu trebuie să fie aplicată extensiv în defavoarea persoanei acuzate, de exemplu, prin analogie.

În condițiile în care legiuitorul se referă la o "procedură judiciară", ea nu poate fi înțeleasă decât ca o procedură judiciară existentă, iar interpretarea dispozițiilor art. 275 alin. (1) din Codul penal în sensul că norma de incriminare ar putea privi și o procedură judiciară ce se va declanșa în viitor echivalează cu o interpretare extensivă in malam partem.

În acest sens, în doctrină s-a arătat că infracțiunea se grefează pe o situație premisă, care constă în existența unei proceduri judiciare în care să se folosească înscrisuri și mijloace materiale de probă. În absența unei astfel de proceduri se va putea pune problema unei alte infracțiuni - de exemplu, furt (art. 228 din Codul penal), distrugere (art. 253 din Codul penal) sau sustragere sau distrugere de înscrisuri (art. 259 din Codul penal).

Folosirea noțiunilor de "mijloace materiale de probă" și de "înscrisuri" în cuprinsul normei de incriminare conduce, de asemenea, la concluzia că situația premisă a infracțiunii prevăzute în art. 275 alin. (1) din Codul penal este reprezentată de o procedură judiciară în curs. Dispoziția legală în discuție este una de trimitere la definițiile date de lege noțiunilor de "înscrisuri" sau de "mijloace materiale de probă". În procesul penal, acestea sunt definite de art. 197, respectiv de art. 198 din Codul de procedură penală, în cuprinsul titlului IV - Probele,

mijloacele de probă și procedeele probatorii, iar în procesul civil, de art. 265, respectiv de art. 341 din Codul de procedură civilă, în cuprinsul subsecțiunii a 3-a (Probele) a secțiunii a 2-a (Cercetarea procesului) a capitolului II (Judecata). Or, potrivit dispozițiilor art. 97 alin. (1) din Codul de procedură penală, "Constituie probă orice element de fapt (...) care contribuie la aflarea adevărului în procesul penal". De asemenea, potrivit alin. (2) lit. e) al aceluiași articol, "Proba se obține în procesul penal prin următoarele mijloace: (...) e) înscrisuri, (...) mijloace materiale de probă". Totodată, conform dispozițiilor art. 249 din Codul de procedură civilă, "cel care face o susținere în cursul procesului trebuie să o dovedească". Potrivit art. 250 din Codul de procedură civilă, "Dovada unui act juridic sau a unui fapt se poate face prin înscrisuri, (...) prin mijloacele materiale de probă, (...)."

A admite că dispozițiile art. 275 alin. (1) din Codul penal se referă la obiectele care pot servi la aflarea adevărului și la lucrurile care servesc la stabilirea unui fapt într-o posibilă procedură judiciară înseamnă a extinde norma de incriminare la o gamă nelimitată de obiecte și de lucruri care pot servi la aflarea adevărului ori la stabilirea unui fapt în proceduri penale și extrapenale viitoare și eventuale. Practic, orice obiect sau lucru poate avea aptitudinea de a servi la aflarea adevărului sau la stabilirea unui fapt în proceduri judiciare viitoare și eventuale. Situația este aceeași în cazul înscrisurilor, în condițiile în care orice înscris poate avea vocația de a contribui la aflarea adevărului sau la stabilirea unui act ori fapt juridic în proceduri penale ori extrapenale viitoare și eventuale.

Or, o astfel de extindere nelimitată a normei de incriminare ar conduce la ruperea legăturii dintre infracțiunea de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri și sfera infracțiunilor contra înfăptuirii justiției și ar permite aplicarea arbitrară a normei de incriminare. Aptitudinea unui obiect sau lucru de a servi la aflarea adevărului ori la stabilirea unui fapt, ca și vocația unui înscris de a contribui la aflarea adevărului sau la stabilirea unui act ori fapt juridic se raportează la o procedură judiciară începută, ca situație premisă care exclude extinderea nelimitată a normei de incriminare.

În ceea ce privește subiectul activ al infracțiunii prevăzute de art. 275 alin. (1) din Codul penal, acesta poate fi orice persoană.

Norma de incriminare nu exclude răspunderea penală pentru săvârșirea infracțiunii de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri a autorului faptei în care mijloacele materiale de probă sau înscrisurile ar avea aptitudinea de a fi folosite ca probe.

Această concluzie se impune ca urmare a interpretării literale a dispozițiilor art. 275 din Codul penal, în cuprinsul cărora legiuitorul nu a introdus nicio condiție cu privire la subiectul activ al infracțiunii și nicio excepție pentru autorul faptei prevăzute de legea penală care formează obiectul procesului penal început. O interpretare contrară ar conduce la extinderea în mod nepermis a cazurilor strict prevăzute de legea penală care conduc la înlăturarea răspunderii penale. Când legiuitorul a considerat necesar să excludă anumite persoane din sfera subiecților activi ai anumitor infracțiuni a precizat în mod expres acest lucru, așa cum, de exemplu, a procedat în cazul infracțiunii de obstrucționare a justiției, prevăzută de art. 271 din Codul penal, precum și al infracțiunilor reglementate de art. 266, art. 268, art. 269 și art. 270 din Codul penal. Astfel, dispozițiile alin. (2) al art. 271 din Codul penal [care prevăd că "Dispozițiile alin. (1) nu se aplică în cazul persoanei urmărite sau judecate pentru infracțiunea care formează obiectul procesului penal."] și cele ale art. 266 alin. (2) și (3), art. 268 alin. (3), art. 269 alin. (3) și art. 270 alin. (3) nu au corespondent în cazul infracțiunii prevăzute de art. 275 alin. (1) din Codul penal.

În plus, dispozițiile art. 99 alin. (2) din Codul de procedură penală, conform cărora "suspectul sau inculpatul beneficiază de prezumția de nevinovăție, nefiind obligat să își dovedească nevinovăția, și are dreptul de a nu contribui la propria acuzare", nu pot constitui temei pentru înlăturarea răspunderii penale a autorului infracțiunii în care mijloacele de probă sau înscrisurile sustrate, distruse, reținute, ascunse ori alterate aveau aptitudinea de a fi folosite ca probe, grefată pe dreptul acestuia de a nu se autoincrimina.

În conformitate cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului privind art. 6 din Convenția pentru

apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, dreptul suspectului sau inculpatului de a nu se autoincrimina nu se extinde la utilizarea în procedurile penale a materialelor care pot fi obținute de la persoana acuzată prin recurgerea la puteri coercitive, dar care există independent de voința suspectului, cum sunt documentele obținute în baza unui mandat, mostre de respirație, sânge sau urină și țesut uman în scopul testului ADN (Saunders c. Regatului Unit [MC], § 69; O'Halloran și Francis c. Regatului Unit [MC], § 47).

În același sens, în paragrafele 18 și 19 ale Deciziei nr. 571 din 1 octombrie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 184 din 6 martie 2020, Curtea Constituțională a reținut următoarele:

" 18. (...) Prin Decizia din 15 iunie 1999, pronunțată în Cauza Tirado Ortiz și Santiago Lozano Martin împotriva Spaniei, (...) Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut că, deși nu sunt explicit menționate în art. 6 din Convenție, dreptul de a tăcea și cel de a nu se autoincrimina sunt standarde internaționale general recunoscute care stau la baza noțiunii de proces echitabil reglementate prin norma convențională anterior referită. Rațiunea este, între altele, de a proteja acuzatul împotriva unor obligații incorecte impuse de autorități și de a contribui în acest fel la evitarea unor erori judiciare și la îndeplinirea scopurilor art. 6 din Convenție. S-a constatat, astfel, că dreptul de a nu se autoincrimina, în special, presupune că într-un proces penal acuzarea trebuie să dovedească și să formuleze învinuirea fără a recurge la probe obținute prin metode coercitive sau opresive, contrare voinței acuzatului. În acest sens, dreptul în discuție este strâns legat de prezumția de nevinovăție prevăzută la paragraful 2 al articolului analizat.

19. Prin aceeași decizie, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut că dreptul de a nu se autoincrimina se referă, înainte de toate, la respectarea dorinței de a tăcea a persoanei acuzate. Conform legislației din statele membre și din alte țări, acest drept nu se extinde și la folosirea, în procedurile penale, a materialelor obținute de la acuzat în virtutea exercitării de către autorități a unor puteri obligatorii care există independent de voința inculpatului, cum ar fi documentele obținute în urma unei percheziții, testele de respirație, sânge ori urină sau testarea țesuturilor pentru stabilirea ADN-ului."

Or, atât din perspectiva jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, cât și din perspectiva jurisprudenței Curții Constituționale, în prezent, nu există o bază convențională suficientă pentru a exclude din sfera de aplicare a normei de incriminare prevăzute în art. 275 alin. (1) din Codul penal pe autorul faptei prevăzute de legea penală care sustrage, distruge, reține, ascunde ori alterează mijloace materiale de probă sau înscrisuri, în scopul de a împiedica aflarea adevărului în procesul penal început cu privire la fapta prevăzută de legea penală și/sau cu privire la autorul acesteia.

Pentru considerentele mai sus arătate, Înalta Curte de Casație și Justiție va admite sesizarea formulată de Curtea de Apel București - Secția a II-a penală, în Dosarul nr. 1.841/740/2017, prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarelor chestiuni de drept:

" 1. Infrațiunea de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri prevăzută de art. 275 alin. (1) din Codul penal are ca situație premisă existența unei proceduri judiciare deja începute?

2. Poate fi subiect activ al infrațiunii de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri în modalitatea prevăzută de art. 275 alin. (1) din Codul penal autorul faptei prevăzute de legea penală ce face obiectul procesului penal în care urmau să fie folosite înscrisurile ori mijloacele materiale de probă presupus a fi sustrate sau distruse?"

și va stabili că:

1. Infrațiunea de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri, prevăzută de art. 275 alin. (1) din Codul penal, are ca situație premisă existența unei proceduri judiciare începute.

2. Autorul faptei prevăzute de legea penală ce face obiectul procesului penal în care sunt folosite înscrisurile ori mijloacele materiale de probă poate fi subiect activ al infrațiunii de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri în modalitatea prevăzută de art. 275 alin. (1) din Codul penal.

PENTRU ACESTE MOTIVE

În numele legii

D E C I D E:

Admite sesizarea formulată de Curtea de Apel București - Secția a II-a penală, în Dosarul nr. 1.841/740/2017, prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarelor chestiuni de drept:

" 1. Infrațiunea de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri prevăzută de art. 275 alin. (1) din Codul penal are ca situație premisă existența unei proceduri judiciare deja începute?

2. Poate fi subiect activ al infracțiunii de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri în modalitatea prevăzută de art. 275 alin. (1) din Codul penal autorul faptei prevăzute de legea penală ce face obiectul procesului penal în care urmau să fie folosite înscrisurile ori mijloacele materiale de probă presupus a fi sustrate sau distruse?"

Stabilește că:

1. Infrațiunea de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri, prevăzută de art. 275 alin. (1) din Codul penal, are ca situație premisă existența unei proceduri judiciare începute.

2. Autorul faptei prevăzute de legea penală ce face obiectul procesului penal în care sunt folosite înscrisurile ori mijloacele materiale de probă poate fi subiect activ al infracțiunii de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri în modalitatea prevăzută de art. 275 alin. (1) din Codul penal.

Obligatorie de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, potrivit art. 477 alin. (3) din Codul de procedură penală.

Pronunțată în ședință publică, astăzi, 20 ianuarie 2021.

PREȘEDINTELE SECȚIEI PENALE A
ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
judecător DANIEL GRĂDINARU

Magistrat-asistent,
Mirela Cojocaru